

Retouradres: Postbus 16228 2500 BE Den Haag

Aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
De heer drs. W. Koolmees
Postbus 90801
2509 LV DEN HAAG

Datum
10 april 2019

Onderwerp
Wet temporisering
AOW-leeftijd

Uw kenmerk

Ons kenmerk
MvH/RvZ/MK/bs/
ATR0598/2019-U044

Bijlage(n)

Geachte heer Koolmees,

Op 1 april 2019 is aan ATR voor advies aangeboden het concept van de Wet temporisering AOW-leeftijd. Het loopt vooruit op het bereiken van een pensioenakkoord. Om op tijd klaar te zijn is echter nu al het wetgevingstraject gestart. In verband met de beperkt beschikbare voorbereidingstijd hebben alle uitvoerings- en adviesorganen (waaronder ook ATR) een reactietermijn van twee weken gekregen. De reactietermijn verstrijkt op 15 april 2019.

Het wetsvoorstel loopt zoals gezegd vooruit op het bereiken van een pensioenakkoord. De verwachting is dat in het kader van dit akkoord zal worden afgesproken dat de leeftijd waarop op grond van de Algemene Ouderdomswet (AOW) recht op ouderdomspensioen ontstaat (de AOW-leeftijd) de komende jaren minder snel zal stijgen. Zij zal pas in 2024 op 67 jaar uitkomen en vervolgens vanaf 2025 zijn gekoppeld aan de stijging van de levensverwachting. Deze aanpassing brengt vanaf 2020 tot 2024 een vertraging in het tempo waarmee de AOW-leeftijd wordt verhoogd als gevolg van de Wet verhoging AOW- en pensioenrichtleeftijd (Wet VAP) en de Wet versnelling stapsgewijze verhoging van de AOW-leeftijd.

Het verschil tussen de huidige en de nieuwe situatie komt er dan als volgt uit te zien:

Jaar	Huidig pad AOW-leeftijd	Nieuw pad AOW-leeftijd
2018	66 jaar	66 jaar
2019	66 en 4 maanden	66 en 4 maanden
2020	66 en 8 maanden	66 en 5 maanden
2021	67 jaar	66 en 6 maanden
2022	Koppeling aan levensverwachting (67 en 3 maanden)	66 en 8 maanden
2023	Koppeling aan levensverwachting (67 en 3 maanden)	66 en 10 maanden
2024	Koppeling aan levensverwachting (67 en 3 maanden)	67 jaar
2025	Koppeling aan levensverwachting	Koppeling aan levensverwachting

Contact

Rijnstraat 50
2515 XP Den Haag

Postbus 16228
2500 BE Den Haag

T (070) 310 86 66
info@atr-regeldruk.nl

www.atr-regeldruk.nl

In lijn met deze vertraging van de verhoging van de AOW-leeftijd past het wetsvoorstel ook de mogelijkheid aan om in de tweede pijler onder bepaalde voorwaarden in aanvulling op het ouderdomspensioen een fiscaal gefaciliteerd deelnemingsjarenpensioen op te bouwen. Tevens zijn in het voorliggende wetsvoorstel dekkingsmaatregelen opgenomen waartoe door het kabinet besloten zal worden. Om de wijzigingen (deels) te financieren zullen het lage inkomensvoordeel (LIV), de loonkostenvoordelen (LKV) en de jeugd-LIV worden verlaagd.

Toetsingskader

ATR beoordeelt de gevolgen voor de regeldruk aan de hand van het volgende toetsingskader:

1. Nut en noodzaak: is er een taak voor de overheid en is regelgeving het meest aangewezen instrument?
2. Zijn er minder belastende alternatieven mogelijk?
3. Is gekozen voor een uitvoeringswijze die werkbaar is voor de doelgroepen die de wetgeving moeten naleven?
4. Zijn de gevolgen voor de regeldruk volledig en juist in beeld gebracht?

1. Onderbouwing nut en noodzaak

Nut en noodzaak van de wijzigingen in de regelgeving rondom de AOW en pensioenen zijn in de toelichting duidelijk beschreven. Het kabinet ziet dat 'met name mensen die nu vlak voor hun pensioen zitten, zich soms nog overvallen voelen of moeite hebben om de eindstreep te halen'.¹ Daarom acht het kabinet het gewenst dat de AOW-leeftijd vanaf 2020 in een vertraagd tempo stijgt en er pas vanaf 2025 een koppeling aan de levensverwachting is. In de toelichting gaat het kabinet er van uit dat ook de sociale partners (middels een te sluiten pensioenakkoord) de noodzaak hiertoe onderschrijven. De beschrijving van nut en noodzaak van de vertraging in de stijging van de AOW-leeftijd is toereikend. Dat geldt ook voor de noodzaak tot aanpassingen in de mogelijkheden om in de tweede pijler een gefaciliteerd deelnemingsjarenpensioen op te bouwen en de dekkingsmaatregelen.

2. Minder belastende alternatieven

Omdat het recht op AOW nu eenmaal gekoppeld is aan de leeftijd van de deelnemer is een aanpassing van de leeftijdseis de enige mogelijkheid om de AOW eerder te laten ingaan. Een minder belastend alternatief is daarom niet voorhanden. De toelichting geeft op dit onderdeel geen aanleiding tot het maken van opmerkingen.

3. Werkbaarheid en merkbaarheid

De AOW-leeftijd is in 2013 al een keer aangepast met de daarbij behorende maatregelen, zoals een aanpassing in de mogelijkheden om in de tweede pijler in aanvulling op het ouderdomspensioen een fiscaal gefaciliteerd deelnemingspensioen op te bouwen. In 2013 is gebleken dat het doorvoeren van veranderingen als gevolg van een aanpassing van de AOW-leeftijd voor pensioen-uitvoerders, bedrijven en burgers werkbaar en uitvoerbaar is. Op het eerste gezicht zou daarom ook in dit geval kunnen worden aangenomen dat de wijzigingen uitvoerbaar en werkbaar zijn. Toch is er een belangrijk verschil met de situatie in 2013. Ging het in 2013 om een afdoende vermogens- c.q. pensioenopbouw naar een datum die later in de tijd zou komen te liggen, nu gaat het er om of bij een eerdere datum (nog) een afdoende vermogens- c.q. pensioenopbouw mogelijk en noodzakelijk is. Bij de vraag of het wetsvoorstel daarvoor voldoende voorbereidingstijd biedt kan

---

¹ pagina 7 concepttoelichting wetsvoorstel

daarom niet zonder meer worden gewezen op de ervaringen uit 2013. De voorbereidingstijd voor burgers, verzekeraars, tussenpersonen en dergelijke om eventueel noodzakelijke wijzigingen in lijfrentepolissen, aanvullende deelnemingsjarenpensioenen en dergelijke door te voeren is circa zes maanden. Die termijn is er ook voor eventueel noodzakelijke aanpassingen van (andere) regelingen en voorzieningen in bedrijven die nog aan de huidige AOW-leeftijd zijn gekoppeld. De toelichting gaat niet in op werkbaarheid en haalbaarheid van een voorbereidingstijd van zes maanden. De toelichting heeft dan ook aanvulling. Voor de burgers geldt bovendien nog het volgende. Eén van de redenen om tot wijziging van de AOW-leeftijd over te gaan is dat mensen die nu vlak voor hun pensioen zitten zich soms nog overvallen voelen door de wijziging in de AOW-leeftijd.² Het wetsvoorstel wijzigt opnieuw de AOW-leeftijd vlak voor het pensioen van een aantal deelnemers. Op het eerste gezicht lijkt dat minder problematisch, omdat de AOW nu eerder ingaat. Echter hiervoor is al aangegeven dat de mogelijk noodzakelijke aanpassingen in de vermogens- c.q. pensioenopbouw anders zijn dan die in 2013 en daardoor andere problemen kunnen opleveren. Verwacht zou mogen worden dat de toelichting expliciet aangeeft hoe wordt voorkomen dat de betreffende burgers opnieuw het gevoel van te worden overvallen krijgen. Ook in dit opzicht heeft de toelichting aanvulling.

3.1 Het college adviseert de toelichting op de werkbaarheid van de wetwijziging op grond van het bovenstaande aan te vullen.

4. Berekening regeldruk

De toelichting volstaat met vermelding in Paragraaf 5.4 Regeldruk dat er geen gevolgen voor de administratieve lasten voor burgers en het bedrijfsleven zijn. De vermelding is in zoverre correct dat er geen structurele gevolgen voor de regeldruk zijn. Er zijn echter wel eenmalige gevolgen. Zo zijn er eenmalige kennismakingskosten voor burgers en bedrijven (pensioenuitvoerders, verzekeraars en de overige bedrijven) van de wijziging in de wet. Zij zullen verder moeten beoordelen of de huidige regelingen en voorzieningen (lijfrente, aanvullende deelnemingspensioenen en dergelijke) aanpassing aan de nieuwe AOW-leeftijd in de periode 2021 tot 2024 behoeven. Waar nodig zal een aanpassing van de regelingen en voorzieningen moeten volgen. De beschrijving en berekening van de gevolgen voor de regeldruk behoeven in zoverre aanvulling.

4.1 Het college adviseert de paragraaf met een beschrijving en berekening van de eenmalige gevolgen voor de regeldruk aan te vullen.

Dictum

Nut en noodzaak van de maatregelen zijn duidelijk en toereikend in de toelichting gemotiveerd. Een minder belastend alternatief is niet aan de orde. Het doorvoeren van de wetwijzigingen is voor burgers en bedrijven op zich werkbaar. Echter niet zeker is of zij wel voldoende tijd hebben om de wijzigingen door te voeren. De toelichting heeft in zoverre aanvulling. Ook de toelichting op de gevolgen voor de regeldruk heeft aanvulling, omdat die alleen ingaat op de structurele gevolgen voor de regeldruk.

Daarom is het dictum:

Het wetsvoorstel indienen, nadat met de adviespunten rekening is gehouden.

---

² pagina 7 concepttoelichting wetsvoorstel.

Het college vertrouwt erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en verneemt graag van u op welke wijze u met onze adviespunten rekening hebt gehouden. Het college verzoekt u het aangepaste en definitieve voorstel toe te sturen, opdat het kan beoordelen of een aanvullende zienswijze noodzakelijk is.

Hoogachtend,

w.g.

M.A. van Hees
Voorzitter

R.W. van Zijp
Secretaris